

Pozitivna disciplina in 8 krogov odličnosti

Mag. Jani Prgić, *Center MI in*
Aleš Požgan, *Osnovna šola Rače*

Slovenski šolski sistem dopušča učiteljem veliko svobode oz. avtonomije pri izbiri pristopov, ki jih bodo vnašali v svoje delo. Na koncu je zmeraj odvisno od posameznika, kako zavzeto bo začel uvažati posamezen pristop za delo z učenci. Zadnja leta so pogoste razprave o tem, da se v šoli premalo poudarja vzgoja. Če smo iskreni, je spet na učitelju, koliko je pripravljen vnašati v svoje delo metode, ki so povezane z vzgojo, v redni pouk. In učitelji, ki prepoznajo, kako veliko vrednost ima delo na vzgojnem področju tako v osnovni kot v srednji šoli, z veseljem preizkušajo različne pristope, s katerimi omogočajo učencem pozitivne izkušnje in občutek pripadnosti ter pomembnosti, kar sta dva cilja, ki ju otroci s svojim vedenjem zmeraj zasledujejo. Če je skupinska dinamika v razredu pozitivna, če je otrok opogumljen in v dobrem odnosu z učiteljem ter sošolci, potem pripadnost in pomembnost skuša doseči na »zdrave« načine (sodeluje pri pouku, želi pomagati drugim, rad nastopa idr.). V nasprotnem primeru pa učenec še zmeraj želi doseči pripadnost in pomembnost, le vedenja, ki jih izbira pri doseganju teh dveh ciljev, so nekonstruktivna (npr. motenje pouka, uničevanje šolske lastnine, nagajanje sošolcem idr.).

Dva pristopa, s katerima lahko razvijamo pozitivne odnose, odgovornost, zmanjšamo nasilje med učenci, dvignemo motivacijo za delo ter olajšamo delo učitelju, sta tudi pozitivna disciplina in 8 krogov odličnosti.

Pozitivna disciplina je vzgojni pristop, ki temelji na prepričanju, da sta tako avtoritarni kot permisivni pristop nespoštljiva do otroka. Permisivni pristop ne uči pomembnih življenjskih veščin, avtoritarni pa ni uspešen zato, ker ne moremo kontrolirati vedenja druge osebe in ker naši poskusi, da bi kontrolirali otrokovo vedenje, običajno rodijo še več problemov in merjenja moči. Prav tako se pozitivno

učenje ne odvija v ogrožajočem okolju – otroci ne poslušajo, ko so prestrašeni, prizadeti ali jezni.

Pozitivna disciplina je povsem praktičen pristop, s katerim v obliki izkustvenih delavnic z otroki skozi vse šolsko leto razvijamo življenjske veščine ter povezujemo skupino in jo opolnomočimo do te mere, da lahko otroci samostojno sodelujejo na razrednih sestankih, na katerih povsem samostojno iščejo rešitve za vsakodnevne težave, ki so njihove, pa se kljub temu odrasli tako radi vpletamo in jih razrešujemo ter s tem otrokom jemljemo moč za učenje odločanja, prevzemanja odgovornosti, učenja reševanja konfliktov itd. Primeri težav, ki jih učenci skozi pozitivno disciplino povsem sami razrešujejo, so: zamujanje, vrivanje v vrsto, poškodovanje šolske lastnine, odgovarjanje učitelju in motenje pouka, zanemarjanje domačih nalog, izsiljevanje med učenci, izključevanje iz skupine, neprimerne zbujanje pozornosti, skrivanje torbe in šolskih potrebščin itd. Če otrok ne naučimo konstruktivnih pristopov za reševanje vsakodnevnih težav in jim ne damo možnosti, da sami razrešujejo težave, ki so povsem njihove, ne moremo pričakovati, da bodo zrasli v kompetentne odrasle osebe, ki bodo znale svoje težave samostojno reševati.

Pozitivna disciplina namreč ves čas zasleduje dolgoročne vzgojne cilje, ki so po Jane Nelsen (2014):

1. Močna zaznava osebnih zmožnosti – »Zmorem.«
2. Močna zaznava pomembnosti v primarnih odnosih – »Moj prispevek je pomemben in nekdo me resnično potrebuje.«
3. Močna zaznava osebne moči in nadzora nad življenjem – »Imam vpliv na to, kar se mi dogaja.«

4. Dobre intrapersonalne veščine: zmožnost razumeti osebna čustva ter uporabiti to razumevanje za razvoj samodiscipline in samonadzora.
5. Dobre interpersonalne veščine: zmožnost sodelovanja z drugimi ter razvoja prijateljstva skozi komunikacijo, sodelovanje, pogajanja, deljenje, empatijo ter poslušanje.
6. Dobre sistemske veščine: zmožnost odzivanja na omejitve in posledice vsakdanjem življenju z odgovornostjo, prilagodljivostjo, fleksibilnostjo in poštenostjo.
7. Dobre veščine presoje: zmožnost uporabe modrosti ter ocenjevanja situacij glede na ustrezne vrednote.

Pri razvijanju 7 veličastnih veščin, kot jih tudi sam rad imenujem, pa pozitivna disciplina temelji na naslednjih izhodiščih (Prgić, 2011):

- Vzajemno spoštovanje. Odrasli modelirajo trdnost s spoštovanjem sebe in potreb situacije ter prijaznost s spoštovanjem potreb otroka in s tem, da ga obravnavajo enakovredno.
- Razumevanje prepričanja za vedenjem. Vsako vedenje ima svoj namen. Pri spremembi vedenja smo veliko bolj učinkoviti, če razumemo prepričanje za vedenjem.
- Učinkovita komunikacija. Kot odrasli bi morali razumeti, da otroci bolje »slišijo«, če so povabljeni k skupnemu razmišljanju in sodelovanju, namesto da bi jim samo ukazali, kaj naj mislijo in naredijo.
- Razumeti otrokov svet. Otroci gredo skozi različne razvojne faze, pri čemer nanje vplivajo tudi drugi dejavniki, kot so vrstni red rojstev, osebnost, znanje socialnih veščin. Ko razumemo otrokov svet, izbiramo boljše odzive na njegovo vedenje.
- Disciplina, s katero poučujemo. Učinkovita disciplina uči socialne in življenjske veščine in ni ne permisivna ne kaznovalna.
- Usmerjanje na rešitve in ne na kazni. Obtoževanje nikoli ne reši problema.
- Spodbuda. S spodbudo praznujemo trud in napredek in ne samo uspeha. Poleg tega spodbuda pomaga otrokom razvijati samozavest glede lastnih sposobnosti.

- Otroci delujejo bolje, ko se bolje počutijo. Od kod nam nora ideja, da se mora otrok najprej počutiti slabo, da bi potem delal bolje? Otroci so bolj motivirani za sodelovanje, učenje in spoštovanje, ko se počutijo opolnomočeni, povezani in ljubljani.

Jane Nelsen (2014) poudarja, da morajo starši in učitelji, ki se soočajo z izzivi glede discipline otrok, najprej razumeti, zakaj se otroci ne vedejo tako, kot so se nekoč. Razumeti morajo, zakaj metode nadzora, ki so pred leti delovale tako dobro, niso učinkovite pri današnjih otrocih. Razumeti morajo svojo dolžnost, da jim zagotovijo priložnosti, ki so bile nekoč na voljo same po sebi, ter da skozi te priložnosti omogočijo razvoj odgovornosti in motivacije pri otrocih. In najpomembneje, razumeti morajo, da je sodelovanje, ki temelji na vzajemnem spoštovanju in skupni odgovornosti, učinkovitejše od avtoritarnega nadzora.

Odnosi staršev ali učiteljev, ki izbirajo med spodaj navedenimi tremi pristopi, se med seboj močno razlikujejo.

Strogost: »To so pravila, ki jih moraš upoštevati, in to je kazen, ki te bo doletela, če prekršiš pravila.« Otroci ne sodelujejo v procesu odločanja.

Permisivnost: »Ni pravil. Prepričana sva, da bomo ljubili drug drugega in da bomo srečni ter da si boš svoja pravila izbral/-a kasneje.«

Pozitivna disciplina: »Skupaj bomo določili pravila za naše skupno dobro. Prav tako se bomo skupaj odločali o rešitvah, ki bodo v pomoč vsem, ko se pojavijo težave. Ko morava uporabiti svojo presojo brez tvojega sodelovanja, bova to storila odločno, vendar prijazno, spoštljivo ter s skrbjo za tvoje dostojanstvo.«

Skozi praktičen trening pozitivne discipline za starše in učitelje razvijamo veščine pri odraslih, da bi ti imeli dovolj orodij za delo doma ali v razredu. Izjemno podcenjevanje vzgoje je, če mislimo, da lahko zgolj s poslušanjem predavanja o vzgoji pridobimo dovolj veščin, da se v konkretni kritični situaciji ustrezno odzovemo. Delo v razredu (in doma) je tek na dolge proge, in brez vsakdanjega dela in skrbi za dobre odnose ter brez prijazno in odločno postavljene meje se upehamo že na začetku te proge, kar privede do tega, da začnemo iskati nove

pristope, ko še prvega pristopa nismo zares razvili. Ljudem je lažje, če ostanejo na površini, kjer »vsi vse vemo« in smo zelo radodarni z nasveti, kadar je pri nas mirno in smo brez resnih izzivov. Ko smo sami v problematični situaciji, se pa hitro pokaže, ali smo v preteklosti tisto, kar zagovarjamo, tudi zares vadili in integrirali tako dobro, da lahko nezavedno uporabljamo vsak dan. Za tovrstno znanje je potreben praktičen trening. In ne potrebujemo ga samo odrasli, ampak tudi otroci. Zato pozitivno disciplino tudi v razredu razvijamo skozi praktične delavnice in vaje.

Načela pozitivne discipline lahko primerjamo s sestavljanjo s številnimi koncepti (koščki). Dokler nimamo vseh koščkov, ali vsaj večine, si težko predstavljamo celotno sliko. Včasih en koncept ni smisel, dokler ga ne združimo z drugim konceptom ali pristopom.

Zato lahko pozitivno disciplino še kako dobro in učinkovito povežemo z metodo 8 krogov odličnosti, s pomočjo katere otrokom na izkustven način podajamo 8 temeljnih vrednot ali načel, po katerih živijo uspešni posamezniki, ki so odlični na svojih področjih. Ko so nekateri raziskovalci razmišljali, kaj loči odlične ljudi od povprečnih, so ugotovili, da jih družijo predvsem to, kako živijo 8 pomembnih vrednot, ki jih imenujemo 8 krogov do osebne odličnosti (Prgić, 2015).

Teh 8 vrednot, ki lahko prerastejo v 8 življenjskih veščin in načel, po katerih živimo, je:

1. Odgovornost za lastna dejanja.
2. Govori z dobrim namenom.
3. Pozitiven odnos – »To je to!«
4. Predanost pri uresničevanju lastnih ciljev.
5. Napake vodijo k uspehu ali kako se lahko učimo iz svojih napak.
6. Integriteta ali kako usklajujemo svoje vedenje s svojimi vrednotami.
7. Fleksibilnost v tem, da smo pripravljeni poskusiti različne načine, da bi prišli do svojega cilja.
8. Uravnoteženost v življenju.

Metoda 8 krogov odličnosti sloni na spoznanju, da razumevanja ne more biti, dokler nimamo notranje predstave konceptov, ki bi jih radi poznali oz. jih razumeli. Če otrokom/mladostnikom vrednot, ki so abstrakten pojem, ne znamo predstaviti tako, da bodo imeli notranjo predstavo in izkušnjo, kaj določena vrednota zares pomeni, te vrednote ne bodo nikoli zares zaživele v razredu. Z 8 krogi odličnosti skozi izkustvene in praktične delavnice otrokom predstavimo vseh 8 vrednot/načel po korakih, ki zajemajo:

- izpeljavo kulturnega dneva ali dneva dejavnosti, na katerem se vsi učenci spoznajo z 8 krogi odličnosti;
- vsak mesec šola živi v skladu s posameznim krogom, in sicer tako, da učitelj z učenci izvaja preproste delavnice pri razrednih urah;
- vseh 8 krogov odličnosti se vnaša tudi v redni pouk, pri čemer lahko posamezno snov predstavimo skozi 8 krogov odličnosti;
- šola skrbi za to, da ohranja 8 krogov odličnosti živih skozi vse šolsko leto na različne načine (npr. literarni natečaj na temo 8 krogov odličnosti, radijske oddaje na temo posameznega kroga odličnosti, izvedba roditeljskega sestanka na temo 8 krogov odličnosti, ki ga izpeljejo učenci sami, izdelovanje kreativnih plakatov na to temo idr.).

Cilj je, da se tako odraslim kot otrokom/mladostnikom 8 krogov odličnosti približa na metaforičen in izkustven način tako močno, da se v vsakdanjih situacijah hitro spomnijo posameznega načela, ki naj bi ga v tistem trenutku živeli ali pa ga morda kršijo in je čas, da svoje vedenje popravijo. Zelo močna metafora znotraj 8 krogov odličnosti je zagotovo *Tanka črta odgovornosti*, ki v obliki delavnic za učitelje, starše in učence pušča trajen pečat v razumevanju odgovornosti na zelo preprost in slikovit način. 8 krogov odličnosti je pristop, ki se ga da na preprost način vnesti v pozitivno disciplino, saj pri obojem zasledujemo 8 metod za vzpostavitev discipline v razredu:

1. Vključite otroke v načrtovanje rutin skozi omejene izbire in z omogočanjem priložnosti, da lahko pomagajo.
2. Uči spoštljivost tako, da si sam spoštljiv.

3. Uporabite humor.
4. Vstopite v otrokov svet.
5. Povejte, kar resnično mislite, in nato to izpeljite s trdnostjo in prijaznostjo.
6. Potrpežljivost.
7. Deluj in ne govori ter bodi pozoren pri nadzoru.
8. Sprejmi in ceni otrokovo edinstvenost.

Primer dobrih praks

POZITIVNA DISCIPLINA, Aleš Požgan, prof. razrednega pouka

Konec decembra, štiri mesece po tem, ko sem v svoje delo in poučevanje začel vnašati posamezne delčke pozitivne discipline, sem prejel voščilnico, v kateri je učenka zapisala:

Dragi učitelj!

*Želim si, da bi vsak dan prišel vesel v šolo
in da bi vsak dan šel iz šole brez bolečega grla.*

S temi besedami pri svojih sedmih letih dokazuje, da otroci, neobremenjeni s teorijo in koncepti pozitivne discipline, posamezne koščke te sestavljanke razumejo povsem intuitivno. Če je okolje, v katerem delamo in se učimo, prijazno, se vanj radi vračamo. In če učitelj z odločnostjo in doslednostjo pokaže spoštovanje do samega sebe in do potrebne situacije, mu ni treba povzdigovati glasu. Kot učitelj si vsakodnevno prizadevam, da bi otroci prihajali v šolo nasmejani ter da bi jo zapuščali opolnomočeni, saj bi imeli v njej dovolj možnosti za doseganje občutka pripadnosti in pomembnosti. Pozitivna disciplina, ki temelji na vzajemnem spoštovanju in sodelovanju, mi omogoča, da svoje učence z različnimi delavnicami pripravljam na to, da bodo v okviru razrednih sestankov znali samostojno reševati probleme, ki se vsakodnevno pojavljajo med njimi.

Delavnice, s katerimi pri svojih učencih razvijam dolgoročne vzgojne cilje, lahko razdelimo v posamezne sklope: igre spoznavanja in medsebojnega povezovanja, razvijanje življenjskih veščin, delavnice medsebojnega spoštovanja in odzivanja na konflikte ter razredne sestanke.

Spoznavanje in medsebojno povezovanje

Jane Nelsen (2014) z enim od Adlerjevih konceptov opozarja na to, da so otroci socialna bitja, ki odločitve o sebi in o svojem vedenju sprejemajo na podlagi tega, kako vidijo sebe v odnosu do drugih, ter svojega mnenja o tem, kako drugi vidijo njih. Da bi učenci občutek pripadnosti in pomembnosti iskali na koristne in zaželene načine, je treba v razredu najprej vzpostaviti pozitivno vzdušje, v katerem se vsak posameznik ne glede na svoje sposobnosti čuti sprejetega in opogumljenega, da prispeva k življenju in delu v skupini.

Z uvodnimi delavnicami za uvajanje pozitivne discipline v razred pri otrocih razvijamo predvsem občutek pripadnosti skupini ter občutek lastne vrednosti in pomembnosti. V igri, pri kateri skuša učenec čim hitreje ugotoviti ime sošolca ali sošolke **na drugi strani pregrade** in ga s tem pridobiti na svojo stran, so otroci vključeni zdaj v eno, zdaj v drugo skupino. Te in podobne druge igre pomembno prispevajo k temu, da se otroci med seboj povežejo ter da se na zanimiv in zabaven način družijo tudi s tistimi, s katerimi sicer ne sodelujejo tako pogosto. Vezi, ki se med njimi vzpostavljajo med takimi aktivnostmi, koristno vplivajo na kasnejše skupinsko delo pri pouku, delo v paru, pripravo plakatov, gledaliških predstav in ne nazadnje tudi na čas, ki ga drug z drugim preživljajo med odmori. Na ta način otroci spoznavajo, da lahko sodelujejo tudi s tistimi, ki jih ne štejejo med svoje ožje prijatelje, ter da lahko določene skupne cilje dosežejo z medsebojnim sodelovanjem neodvisno od tega, kateri skupini pripadajo.

Prav tako je pomembno, da se otroci zavedajo, da lahko k skupnemu uspehu pomembno prispeva vsak ne glede na to, katera so njegova močna oz. šibka področja. Morda kdo ne ve veliko o določeni temi, ima pa izostren čut za likovno ustvarjalnost, s katerim lahko znanje in ideje drugih članov skupine na zanimiv in izviren način predstavi na plakatu. Da bi pozornost otrok usmerili od posameznikovih pomanjkljivosti na njegova močna področja, ga lahko sredi kroga, ki ga oblikujejo učenci, pokrijemo z rjuho. Pred tem izberemo nekoga, ki bo moral ugotoviti, **kdo je pod rjuho**. Drugi lahko temu učencu pomagajo ugibati tako, da naštevajo stvari, v katerih je sošolec pod rjuho še posebej dober. Otrok pod

rjuho sliši pozitivne komentarje svojih sošolcev, kar gotovo ugodno vpliva na njegovo samopodobo in zavedanje o tem, kako ga vidijo drugi. S tem tudi navajamo otroke, da pri drugih opazijo njihove pozitivne lastnosti, ki jih lahko kasneje izkoristijo pri doseganju skupnih ciljev. Zmanjša se tudi možnost, da bi se nekoga prijela negativna oznaka, da je npr. slab matematik ali da je grob do sošolcev ipd.

Nepogrešljivost in pomembnost vsakega člana razreda lahko učenci izkusijo tudi s **sodelovalnim žongliranjem**, pri katerem si učenci v krogu hkrati podajajo večje število žogic. Za uspešno žongliranje je treba vzpostaviti vzorec oz. vrstni red podaj in dosledno upoštevati pravila, ki jih pred tem oblikujemo v skupini. Pri taki dejavnosti se odsotnost samo enega člana skupine ali neupoštevanje še tako malenkostnega dogovora hitro pokaže v tem, da se podajanje na določeni točki ustavi ali da žogica pade na tla. Tako otrokom demonstriramo, da sodelovanje ni permisivnost, pač pa potrebuje določene napotke. Spoznanja, pridobljena v igri, lahko kasneje prenesemo na druge dejavnosti med poukom in otroke spomnimo, da klepetanje samo enega učenca moti koncentracijo vseh drugih v razredu.

S predstavljenimi dejavnostmi otroci spoznavajo pomen medsebojnega spoštovanja in dobrega sodelovanja. Z njimi pripravljamo temelje za vse naslednje koncepte pozitivne discipline. Dejavnosti lahko izvajamo tudi povsem ločeno z namenom povezovanja skupine.

1. Razvijanje življenjskih veščin

Učitelji lahko s premišljenim pristopom ustvarjamo številne priložnosti, s katerimi se otroci počutijo pomembne in potrebne. Življenjske veščine so otroci nekoč razvijali s tem, ko so delali skupaj s starši in so tako prispevali k standardu svoje družine. Danes je naravnih priložnosti za

razvijanje pomembnih zaznav in veščin precej manj, zato so delavnice tega sklopa pomemben del pri sestavljanju posameznih delčkov pozitivne discipline.

Z **razrednimi službami** učenci razvijajo pripadnost in pomembnost tako, da s svojim delom pomembno prispevajo k nemotenemu življenju v razredu. Vsak učenec opravlja svojo službo, ki je včasih bolj, včasih manj prijetna. Otroci na ta način spoznajo, da je vsako delo potrebno, ni pa vedno tudi enako zabavno. Prav tako je zgolj urejena in čista učilnica premalo za uspešen pouk. Pomembno je, da je tudi primerno osvetljena in prezračena, če se želimo v njej zares dobro počutiti. Vsaka odsotnost katerega od otrok se tako zelo hitro pozna ne samo po praznem mestu v razredu, pač pa tudi po tem, da mora nekdo opraviti delo namesto njega. Otroci na ta način lažje razumejo, da se stvari ne opravijo same od sebe, in tako bolj spoštujejo poklice, ki so morda manj cenjeni, pa zato nič manj pomembni.

Za uspešnost razrednih služb je ključnega pomena, da jih otroci predlagajo in opredelijo sami. To potrjuje enega od ključnih konceptov pozitivne discipline, ki pravi, da so otroci bolj pripravljeni upoštevati pravila, če sami sodelujejo pri njihovi opredelitvi. Omenjeni koncept je koristno upoštevati tudi pri **oblikovanju dogovorov na začetku šolskega leta**. Če damo učencem možnost, da sami oblikujejo pravila, ki so po njihovem mnenju potrebna za oblikovanje konstruktivnega učnega okolja, bodo zagotovo brez našega posredovanja našli tudi vsa tista pravila, ki jih odrasli prepogosto radi postavimo od zgoraj ter pričakujemo, da se jih bodo otroci držali. Na ta način nevede prevzamemo odgovornost za njihovo vedenje, saj moramo morebitne kršitve opaziti in se nanje tudi ustrezno odzvati. Pri

podobnih dejavnostih odrasli pogosto premalo zaupamo otrokom in jih mnogokrat podcenjujemo ter nase prevzemamo več, kot bi bilo treba. Zadostuje, da otroke pri iskanju samo usmerjamo, da se od prepovedi (ne klepetamo) usmerijo v iskanje zelenega vedenja (delamo tiho, da smo lahko zbrani). Ob morebitnih »kršitvah« jih tako

Slika 1. Razredne službe.

ne grajamo, pač pa jih vprašamo, ali je njihovo vedenje skladno s tem, kar so dorekli kot cilj za celoten razred, oz. se jim spoštljivo zahvalimo, če z upoštevanjem dogovorov omogočajo, da delo poteka nemoteno in v prijetnem vzdušju.

Podoben pristop lahko uporabljamo tudi med šolskim letom v primerih, ko je treba oblikovati dogovore pred odhodom na plavalni tečaj, šolsko ekskurzijo, pred prihodom nadomestnega učitelja ipd. Na predstavljenem pristopu temelji tudi delavnica **hitro-tiho-varno**, pri kateri učenci nizajo ideje, kako hitro in v tišini opraviti določene dejavnosti pri pouku ob hkratnem upoštevanju varnosti vseh udeležencev. Otroci so pri upoštevanju dogovorov veliko bolj motivirani, če sledijo svojim napotkom. Po opravljeni dejavnosti so tudi bolj pripravljeni poiskati možnosti, kako posamezne segmente naloge v prihodnje še izboljšati.

Opisane dejavnosti ne koristijo samo otrokom, pač pa ugodno vplivajo tudi na učitelje, ki so tako bistveno manj obremenjeni. Ko pustimo otrokom, da si sami oblikujejo dogovore in samostojno skrbijo za primerno učno okolje ter predvsem da sami prevzemajo odgovornost za svoje vedenje, lahko svojo pozornost usmerjamo v pripravo pouka in iskanje novih priložnosti, ki bodo otrokom omogočale občutek pomembnosti in pripadnosti.

2. Razvijanje medsebojnega spoštovanja in odzivanja na konflikte

Pri delu s skupino otrok se težko izognemo situacijam, ki vodijo v konflikte. Do teh med učenci pogosto prihaja, nemalokrat pa se lahko konflikt pojavi tudi med otrokom in učiteljem.

Odrasli v taki situaciji običajno hitro pomislimo na to, kakšna kazen bi bila v dani situaciji najbolj primerna, namesto da bi se vprašali, kaj nam otrok z neprimernim vedenjem zares sporoča. Če se v konfliktnih situacijah sami ne zmoremo primerno odzvati, bomo otroke težko naučili asertivnega odzivanja na izjave ali dejanja, ki so po-

nižujoča. Učitelj ne more prisiliti učenca, da ga bo spoštoval. Lahko pa mu s tem, ko premisli, preden se odzove na neprimerno vedenje, postavi močan vzor o koristnosti umirjanja, da bi lahko kasneje premišljeno reagiral.

Z delavicami tega sklopa učenci izkustveno doživijo, kako imajo lahko na videz nedolžne nespoštljive besede dolgoročen negativen učinek. Otroci so nagnjeni k temu, da ponotranjijo negativne izkušnje, s čedalje slabšo samopodobo pa postajajo tudi bolj občutljivi za kritiko in poniževanje. Z **mečkanjem namišljenega sošolca** dobijo otroci vizualno predstavo o tem, kakšne so posledice njihovih dejanj in kako dragoceeno je, da premislijo, preden izrečejo nespoštljivo besedo. Za učitelja je koristno, če podoba zmečkanega učenca ostane na vidnem mestu v razredu. Tako lahko ob naslednji podobni situaciji učenca, ki se vede nespoštljivo, samo z usmeritvijo pogleda v tisti del učilnice spomni na to, kar se je v delavnici naučil. Učenec, ki je naredil napako, se tako ne počuti ponižanega, in verjetnost, da bo naslednjič ravnal drugače, je veliko večja, kot če bi ga za napako kaznovali.

Ker pa se takim in podobnim situacijam v razredu težko izognemo, je pomembno, da otroke naučimo tudi, **kako lahko odgovorijo na poniževanje**. Otroci se namreč odzovejo bodisi z umikom bodisi tako, da konflikt še zaostrijo. Zato je pomembno, da v igri vlog vadijo primerne odzive na poniževanje, tako da izrazijo svoja čustva in mnenje ter da se postavijo zase na način, ki ne ogroža drugih. Pogosteje ko učenci vadijo odzive v namišljenih situacijah, večja je možnost, da se bodo tako odzvali tudi, ko bo šlo zares. Da do tega pride, je potreben čas. Pomembno je, da vztrajamo tudi, ko se zdi, da stvari ne delujejo,

Slika 2. Minsko polje.

in da dejavnostim namenimo dovolj časa, da jih lahko otroci sprejmejo za svoje, jih zares razumejo in naučeno tudi ponotranjijo.

Seveda ne moremo pričakovati, da otroci ne bodo ponavljali svojih napak, lahko pa te izkoristimo za to, da jih naučimo, da so **napake priložnosti za učenje**. Ne samo, kadar gre za konflikt. Iz napak se lahko učimo tudi pri delu v razredu, pri sestavljanju kock med odmorom, zaklepanju učilnice, zalivanju rož ipd. Ko nam uspe, da učenci v napakah vidijo priložnosti za napredek in ne nečesa, česar bi se bilo treba sramovati, smo naredili ogromno za izboljšanje vzdušja v skupini. Otroci so bolj sproščeni, raje sodelujejo pri pouku, upajo si tvegati in preizkušati nove stvari ter tako s še večjim veseljem prihajajo v šolo, kjer se počutijo sprejete in varne. Ko se zmotijo, pa najsi bo to v medosebnem konfliktu ali v kaki drugi situaciji, jim lahko z učenjem **4-delnega opravičila** (napako priznam, se zanjo opravičim, jo skušam popraviti in se zavežem, da je ne bom ponovil) pomagamo iz napak odvzeti krivdo, obtoževanje in občutek sramu.

3. Razredni sestanki

Z dejavnostmi prvih treh sklopov počasi sestavljamo posamezne koščke pozitivne discipline v celoto. Več ko je koščkov, bolj jasna je slika. Da bi bila slika jasna tudi otrokom, je treba vseskozi izhajati prav iz njih samih – tako pri iskanju idej kot tudi, kadar gre za opredelitve nam znanih pojmov, kot so ponižanje, spoštovanje, čustva itd. Zavedati se moramo, da na prvi pogled preproste besede otroci razumejo po svoje, saj si njihove pomene gradijo na podlagi lastnih izkušenj, ki pa niso enake našim.

Le tako bodo posamezna načela pozitivne discipline zares zaživela v razredu in bo skupina dovolj povezana in opolnomočena, da bodo otroci na razrednih sestankih začeli samostojno reševati svoje probleme.

Kaj pravijo drugošolci o razrednih službah ...

Tilen Biti ključar je najbolj fajn. Zadnji grem iz razreda in ga zaklenem. Všeč mi je, da vedno hodim zadnji ali prvi v koloni.

Laura Tudi doma rada delam. Še najbolj rada pospravljam. Zelo rada pometam razred, ker se drugače dolgočasim v podaljšanem bivanju.

Slika 3. Najboljše šolsko leto.

Ana L. Všeč mi je, ker je mirno in da lahko čistim. To delam zato, da ne bi rabile čistilke toliko delat, ker jih to utruji.

Eva P. Rada se družim s prijateljicami, medtem ko pospravljamo razred.

Viri in literatura

Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji (2011). Uredila Krek, J. in Metljak, M. Ljubljana: Pedagoški inštitut.

Kroftlič, R. (2006). Je avtonomija še sprejemljiv vzgojno-socializacijski cilj javnega šolstva? Zbornik povzetkov: Pedagoško-andragoški dnevi 2006 (uredil Damijan Štefanc). Ljubljana: Filozofska fakulteta.

Lavrič, M. idr. (2011). Mladina 2010: Družbeni profil mladih v Sloveniji. Uredil Lavrič, M. Maribor: Aristej. (E-vir: <http://www.delo.si/assets/media/other/20110131/Koncno%20porocilo.pdf> (dostopno 21. 2. 2016)).

Nelsen, J. (2014). Pozitivna disciplina. Griže: Svetovalno-izobraževalni center MI.

Prgič, J. (2011). Vodenje razrednih sestankov po načelih Pozitivne discipline, gradivo za učitelje. Griže: Svetovalno-izobraževalni center MI.

Prgič, J. (2014). Osem krogov odličnosti. http://www.janiprgic.com/programs_category/8-krogov-odlicnosti-2/ (dostopno 17. 2. 2016).